

Sygn. akt III AUa 1132/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Tadeusz Szweda (spr.)
Sędziowie	SSA Antonina Grymel SSA Jolanta Pietrzak
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2017r. w Katowicach

sprawy z odwołania R. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach z dnia 24 kwietnia 2017r. sygn. akt XI U 1020/16

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

/-/SSA A.Grymel /-/SSA T.Szweda /-/SSA J.Pietrzak Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1132/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2017r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach zmienił decyzję organu rentowego Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 30 marca 2016r. i przyznał ubezpieczonemu R. K. prawo do wcześniejszej emerytury, poczynając od 24 lutego 2016r. (pkt 1) oraz zasądził od organu rentowego na rzecz R. K. kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego (pkt 2).

Na podstawie akt rentowych Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony w dniu

8 lutego 2016r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury wcześniejszej. Na dzień 1 stycznia 1999r. udowodnił 25 lat, 5 miesięcy i 6 dni stażu pracy, w tym, zdaniem organu rentowego, 12 lat, 7 miesięcy i 13 dni pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w (...) S.A.

Organ rentowy zaliczył do pracy w szczególnych warunkach okresy od 18 sierpnia 1975r. do 17 lipca 1978r. na stanowisku elektromontera samochodowego, od 19 listopada 1981r. do 30 listopada 1984r. na stanowisku monter - mechanika, od 1 grudnia 1984r. do 30 lipca 1991r. na stanowisku elektromontera.

Według ustaleń Sądu Okręgowego, organ rentowy nie zaliczył do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu od 18 lipca 1978r. do 25 października 1979r. na stanowisku elektromontera zakładowego, a ponadto okresu służby wojskowej od 26 października 1979r. do 18 listopada 1981r.

Ubezpieczony 60 lat ukończył (...), przystąpił do OFE, lecz przekazał środki zgromadzone na rachunku za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu państwa.

Z kolei, na podstawie zeznań świadków J. K., K. W. i ubezpieczonego, Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczony pracował razem ze świadkami w F. T. od 1976r. i do chwili pójścia do wojska pracował jako elektromonter i obsługiwał wózki elektryczne. Praca ta polegała na ładowaniu baterii, ich wymianie i remontach silników elektrycznych. Odwołujący przez cały ten czas wykonywał tę samą pracę, a zmieniały się jedynie nazwy stanowiska, gdyż miało to wpływ na wysokość wynagrodzenia.

Ubezpieczony, wykonując tę pracę, narażony był na hałas, opary kwasów, olejów, smarów, ropy, ponadto na porażenie prądem i poparzenie (działanie siarkowodoru). Ustalono, że pracę tę wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, często w nadgodzinach. Otrzymywał mleko i zupy regeneracyjne, a okresowo również dodatki finansowe. Zdaniem świadków, ubezpieczony przed odbyciem służby wojskowej i po jej odbyciu wykonywał tę samą pracę.

Dokonując rozważań prawnych, Sąd Okręgowy powołał się na treść art. 106 ust. 1 i art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974r.), art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm.),

§ 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 września 1979r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej oraz członków ich rodzin (Dz. U. nr 21, poz. 125) oraz art. 1 pkt 39 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o służbie zastępczej (Dz.U. nr 180, poz. 1496) - uznając, że ubezpieczony spełnia wszystkie przesłanki do przyznania mu wcześniejszej emerytury.

W uzasadnieniu wskazał, że uwzględniając utrwalony w judykaturze pogląd, że do oceny określonego stanu faktycznego, w tym zrealizowanego przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach, wywołującego określony skutek prawny, należy stosować przepisy obowiązujące w czasie realizacji tego stanu faktycznego (por. wyrok z dnia 20 marca 2013r., I UK 544/12, w którym przyjęto, że dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej, jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, należy stosować regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania tej służby), trzeba stwierdzić, że w roku 1975 szczególne uprawnienia żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową regulował art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (w brzmieniu obowiązującym

od dnia 1 stycznia 1975r.) i § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. Z przepisów tych wynikała zasada, że pracownikowi, który we wskazanym terminie, po zakończeniu służby wojskowej, podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, okres służby podlegał wliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Ustanawiały więc one tzw. fikcję prawną, z której wynika, że pracownik zatrudniony w szczególnych warunkach, który po zakończeniu czynnej służby wojskowej powraca do tego zatrudnienia w przepisany terminie, zachowuje status pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach w rozumieniu § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w okresie pełnienia tej służby.

Zdaniem Sądu I instancji, nie ulega wątpliwości, że ubezpieczony przed powołaniem do służby, tj. przed 26 października 1979r. i po zakończeniu służby wojskowej 18 listopada 1981r. pracował na tym samym stanowisku, na którym praca należy do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych według Sądu Okręgowego, do odmowy zaliczenia służby wojskowej do okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych, od którego zależy uprawnienie do wcześniejszej emerytury.

Po zaliczeniu spornych okresów do stażu pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach, okres wykonywania tej pracy wynosił ponad 15 lat.

Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy na mocy 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w punkcie 1 sentencji. O kosztach Sąd ten orzekł na mocy art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy.

Zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, apelujący zarzucił mu:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego:

- art. 224 § 1 k.p.c., poprzez zamknięcie rozprawy, pomimo niewyjaśnienia istotnych dla sprawy okoliczności dotyczących wykonywania przez ubezpieczonego pracy w szczególnych warunkach, a związanych z niewystawieniem przez istniejącego pracodawcę (następcę prawnego) świadectwa pracy w szczególnych warunkach obejmującego sporny okres zatrudnienia;

- art. 233 § 1 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, a przez to błędną jego ocenę, prowadzącą do przyjęcia, iż ubezpieczony spełnia warunki do nabycia świadczenia emerytalnego;

2. naruszenie prawa materialnego:

- art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016r., poz. 1842 z późn. zm.), dalej: ustawa lub ustawa emerytalna oraz § 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1985r., nr 7, poz. 21 z późn. zm.) przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez wymagany okres zatrudnienia;

- art. 108 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz. U. z 2012r., poz. 461), poprzez przyjęcie, iż w ustalonym stanie faktycznym okres służby wojskowej podlega zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Wskazując na powyższe zarzuty apelacji, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie orzeczenia Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na powyższą apelację, ubezpieczony wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest zasadna.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i przyjmuje je za własne, poza błędnym ustaleniem, że ubezpieczony legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadzała się do ustalenia, czy ubezpieczony spełnił przesłanki uprawniające go do uzyskania emerytury w niższym wieku z uwagi na pracę w warunkach szczególnych.

Swoje uprawnienie do emerytury ubezpieczony wywodzi z treści przepisu art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016r. poz. 887 z późn. zm.), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
2. okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Zgodnie z treścią przepisu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949r. będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym, niż określony w art. 27 pkt 1 (dla mężczyzn 65 lat). Natomiast wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowiska oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w art. 32 ust. 2 i 3 w/w ustawy przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie „przepisów dotychczasowych”, tj. rozporządzenia z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.). Zatem wnioskodawca, aby uzyskać prawo do emerytury przy ukończonym 60 roku życia, musi wykazać co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Zauważyć należy, że obecna definicja pracy w szczególnych warunkach odwołuje się jedynie do wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. i to ono jest podstawą ustalenia, czy praca była wykonywana w szczególnych warunkach. Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, stanowiło akt wykonawczy do ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1982r. nr 40, poz. 267). Utrzymane w większości w mocy przez ustawę o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (art. 32 ust. 4

tej ustawy) przepisy rozporządzenia określają rodzaje prac wykonywanych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze w § 4-15 oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. § 1 ust. 2 rozporządzenia zawiera co prawda upoważnienie dla właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz centralnych związków spółdzielczych do ustalania w podległych i nadzorowanych zakładach stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B rozporządzenia. Zauważyć należy jednak, że wskazane podmioty nie mogą kreować tych stanowisk pracy w sposób dowolny.

Dla uznania zatem konkretnego rodzaju lub stanowiska pracy za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze decydujące znaczenie ma to, czy jest to praca wymieniona w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. oraz w wykazach stanowiących załącznik do tego rozporządzenia, natomiast wykazy stanowisk ustalane przez właściwe podmioty w odniesieniu do podległych zakładów pracy mają jedynie charakter techniczno-porządkujący. Samo nawet wymienienie danego stanowiska, czy rodzaju prac warunkujących przyznanie spornego prawa do emerytury, nie może być interpretowane w sposób rozszerzający, tzn. w całkowitym oderwaniu od rodzaju zakładu z danej branży, w którym praca była wykonywana. Prowadzi to do stwierdzenia, że rodzaje prac w szczególnych warunkach wyróżnia kryterium merytoryczne i formalne. Pierwsze zależy od wykonywania stale i w pełnym wymiarze pracy w szczególnych warunkach, drugie natomiast wymaga, aby praca ta była wymieniona w załączniku do rozporządzenia z 1983r. Praca, która nie jest w nim wymieniona, nie jest pracą w szczególnych warunkach uprawniającą do wcześniejszej emerytury.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie - wbrew temu co uznał Sąd Okręgowy - ubezpieczony nie wykazał 15-letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych. Jak bowiem wynika z przeprowadzonego w sprawie materiału dowodowego przed Sądem Okręgowym, jak i z wyjaśnień samego ubezpieczonego złożonych na rozprawie apelacyjnej, ubezpieczony przez cały okres zatrudnienia w Fabryce (...) w T., w istocie wykonywał takie same obowiązki na stanowisku elektryka. Według zeznań świadków J. K. i K. W., pracujących w spornym okresie z ubezpieczonym, pracował on jako elektromonter i obsługiwał wózki elektryczne. Praca ta polegała na ładowaniu baterii, ich wymianie i remontach silników elektrycznych. Miejscem pracy ubezpieczonego był magazyn części zamiennych do samochodów. Świadczenie podkreślili, że ubezpieczony przez cały czas wykonywał tę samą pracę, a zmieniały się jedynie nazwy stanowisk w celu podwyższenia wynagrodzenia ubezpieczonemu (k. 40-41 a.s.).

Powyższe znalazło potwierdzenie również w wyjaśnieniach ubezpieczonego, który przyznał, że przez cały okres zatrudnienia w Fabryce (...) w T. wykonywał te same czynności jako elektryk, zajmując się głównie na terenie warsztatu obsługą i naprawą wózków widłowych, akumulatorowych, platformowych oraz baterii, poprzez ich ładowanie i dolewanie wody destylacyjnej. Tylko w wypadkach awarii powyższych pojazdów, ich naprawy były wykonywane w miejscu znajdowania się danego pojazdu. Zdarzały się również naprawy poszczególnych pojazdów w kanałach, ale były to przypadki sporadyczne. Ubezpieczony potwierdził zeznania świadków, co do tego, że zmiana nazwy jego stanowisk pracy w okresie zatrudnienia w Fabryce (...) w T. była motywowana tylko i wyłącznie podwyższeniem stawki zaszerogowania wpływającej na wysokość wynagrodzenia. Natomiast obowiązki przez cały okres zatrudnienia u tego pracodawcy pozostawały bez zmian.

Zauważyć należy, iż Sąd Najwyższy podkreśla jednolicie, iż przewidziane w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach prawo do emerytury w niższym, niż określony w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnym, jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania, z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej, niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej

i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem, regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, przedstawiony wyżej opis czynności wykonywanych przez ubezpieczonego w Fabryce (...)

w T. nie daje podstaw do zakwalifikowania tej pracy, jako pracy

w szczególnych warunkach określonej w wykazie A, dział XIV, poz. 13 i 16 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. W wykazie A w dziale XIV poz. 13, za pracę w warunkach szczególnych uznano bowiem: prace w akumulatorowniach: opróżnianie, oczyszczanie i wymiana stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych.

Ubezpieczony zaś, jak ustalono w sprawie, po pierwsze nie wykonywał nigdy żadnych prac w akumulatorowni, a po drugie nie wykonywał czynności polegających na opróżnianiu, oczyszczaniu i wymianie stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych.

Z kolei w wykazie A w dziale XIV poz. 16 za pracę w warunkach szczególnych uznano: prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych.

Wyjaśnienia ubezpieczonego złożone na rozprawie apelacyjnej jednoznacznie wskazują, że nie wykonywał on stale i w pełnym wymiarze czasu prac wykonywanych w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych. Jak sam bowiem przyznał, prace w kanałach remontowych zdarzały się rzadko.

W tym miejscu można jedynie posiłkowo na potwierdzenie powyższych konkluzji zwrócić uwagę, że nawet Sąd Okręgowy, pomimo uznania powyższej pracy ubezpieczonego za pracę w warunkach szczególnych, nie był w stanie dokładnie wskazać w jakim dziale i pod jaką pozycją wykazu A, stanowiącego załącznik do wskazanego już wyżej rozporządzenia Rady Ministrów, jest wymieniona praca wykonywana przez ubezpieczonego.

Wobec powyższych ustaleń, nie sposób zaliczyć ubezpieczonemu nie tylko okresu pracy od 18 lipca 1978r. do 25 października 1979r., ale w ogóle całego okresu pracy w Fabryce (...) w T., jako pracy w warunkach szczególnych określonej w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r.

Tym samym, niemożliwe stało się również uwzględnienie ubezpieczonemu okresu służby wojskowej od 26 października 1979r. do 18 listopada 1981r., jako okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych. W świetle bowiem szczegółowo omówionych przez Sąd Okręgowy warunków zaliczania służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych, jest to na gruncie niniejszej sprawy oczywiste.

W konsekwencji, doprowadziło to do ustalenia, że ubezpieczony nie legitymuje się wymaganym, co najmniej 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

/-/SSA A.Grymel /-/SSA T.Szweda /-/SSA J.Pietrzak
Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR